

Täysistunto

Keskiviikko 9.3.2022 klo 14.00—15.48

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 198/2021 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Avaan yleiskeskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Pekonen, olkaa hyvä. [Hälinää]

Arvoisat edustajat, pyydän salin ulkopuolelle muita keskusteluja käymään. — Edustaja Pekonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.33 **Aino-Kaisa Pekonen vas** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Suomeen perustetaan uusi valtion kokonaan omistama yhtiö Työkanava Oy, jonka tarkoituksena on työllistää haastavassa työmarkkinatilanteessa olevia osatyökykyisiä ja tukea heidän siirtymistään edelleen avoimille työmarkkinoille silloin, kun työllistyminen ei muutoin ole mahdollista. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja kannattaa siinä esitettyjä tavoitteita. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muutamin muutoksiin ja huomioin.

Arvoisa puhemies! Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuulemisissa kiinnitettiin huomiota Työkanava Oy:n liiketoiminnan mahdollisesti aiheuttamiin kilpailuhaittoihin. Valiokunta toteaa, että yhtiötä koskevan lakiehdotuksen mukaan Työkanava Oy:n toimintaa on harjoitettava siten, ettei sen toiminta vääristä kilpailua. Lakiehdotuksessa säädetään myös, että yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista, sekä mainitaan, että Työkanava Oy on yhtiö, joka tuottaa Euroopan unionin valtiontukisääntelyssä tarkoitettuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin tarkoitettuja palveluita. Yhtiöön sovelletaan kilpailulakia sekä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia. Yhtiölle nimitetään myös neuvottelukunta, jonka tehtävänä on antaa yhtiölle suosituksia markkinaehtoisen hinnoittelun, markkinaosuuden sekä muiden kilpailullisuuteen liittyvien seikkojen toteuttamisesta. Valiokunta pitää tärkeänä, että edellä mainittujen tavoitteiden toteutumista yhtiön käytännön toiminnassa seurataan tarkasti.

Arvoisa puhemies! Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pyysi perustuslakivaliokunnalta lausuntoa hallituksen esityksen perustuslainmukaisuudesta, koska käsittelyn yhteydessä valiokunnan tietoon saatettiin epäselvyyksiä esityksen perustuslainmukaisuudesta erityisesti perustuslain 21 ja 124 §:n osalta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan Työkanava Oy:lle säädettävien tehtävien varsinaisen luonteen ja siitä johtuen myös niiden suhteen perustuslain 124 §:n sääntelyyn jäävän huomattavan epäselväksi.

Osatyökykyisten työllistymistä ei ole ehdotettu säädettäväksi osaksi julkista työvoimaa palvelua eikä julkiselle vallalle säädetä velvoitetta huolehtia osatyökykyisten työllistymisestä. Työkanava Oy:lle säädettäviä tehtäviä voidaan myös yleisesti merkittäviltä osin luonnehtia yksityisoikeudellisiksi. Yhtiön työllistämät henkilöt ovat esityksen mukaan tavallisessa työsopimussuhteessa Työkanava Oy:hyn, ja heihin sovelletaan normaalia työlainsäädäntöä. Perustuslakivaliokunta toteaa, että yhtiöllä on tehtäviä, joita ei tyypillisesti voida pitää julkisina hallintotehtävinä, mutta myös tehtäviä, joissa on tunnistettavissa perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuun julkiseen hallintotehtävään liittyviä piirteitä. Yhtiön tulee toimia tuloksellisesti, mutta sen tavoitteena ei ole tuottaa liikevoittoa. Työkanava Oy:lle säädettävät tehtävät liittyvät julkiselle vallalle säädettyihin velvoitteisiin, ja ne myös lähenevät tietyiltä osin työ- ja elinkeinoministeriölle säädettyjä viranomaistehtäviä.

Työkanava Oy myös käyttäisi lakisääteisten työllistämistehtävien toteuttamiseksi itseinäistä päätöksentekovaltaa valitessaan työllistettävät henkilöt työ- ja elinkeinotoimiston sille osoittamista työnhakijoista. Näin ollen yhtiön päätöksillä todetaan olevan käytännössä yksilöiden oikeutta ja etua koskevia vaikutuksia.

Säättämisjärjestysperusteluiden mukaan tarkoitus on, että julkisen hallintotehtävän luonteisista toiminnoista huolehtii työ- ja elinkeinotoimisto eli viranomainen, ei Työkanava Oy. Sääntelyä on tämän tarkoituksen saavuttamiseksi merkittävästi selkeytettävä suhteessa perustuslain 124 §:ään. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa, että Työkanava Oy:n tehtävistä poistetaan kokonaan oikeus valita yhtiöön työllistettävät henkilöt.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta kiinnitti työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan huomiota myös siihen, että esityksessä ei ehdoteta säädettävän Työkanava Oy:n työntekijöiden valintaa rajaavista kriteereistä. Valintakriteerien ja -menettelyn perusteiden täsmällinen määrittäminen laissa on perustuslakivaliokunnan mielestä merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentissa säädetyn lailla säättämisen vaatimuksen, osatyökykyisten keskinäisen yhdenvertaisuuden ja myös oikeusturvan kannalta. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa tämän johdosta sääntelyn täsmentämistä.

Arvoisa puhemies! Työ- ja elinkeinotoimisto osoittaa Työkanava Oy:lle julkisista työvoima- ja yrityspalveluista annetussa laissa tarkoitettuja työttömiä työnhakijoita. Hallituksen esityksessä ei ole kuitenkaan arvioitu osoittamisen oikeudellista luonnetta eikä ehdotetun säännöksen suhdetta perustuslain 21 §:n oikeusturvaa koskevaan sääntelyyn. Perustuslakivaliokunnan antaman lausunnon mukaan on selvää, että lakiehdotuksen 4 §:ssä tarkoitettua osoittamista on pidettävä perustuslain 21 §:ssä tarkoitettuna päätöksenä. Jos muutoksenhakua osoittamista koskevassa päätöksessä on tarkoitus rajoittaa, on tästä perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain 21 §:n vuoksi säädettävä nimenomaisesti lailla. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaakin tämänmukaisia muutoksia julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettuun lakiin.

Vielä lopuksi, puhemies: Lain on tarkoitus tulla voimaan heinäkuun 2022 alussa. Valiokunta ehdottaa selvyiden vuoksi, että 8 §:ään lisätään merkintä, jonka mukaan toimenpi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

teisiin lain 6 §:ssä tarkoitettujen toimielinten nimeämiseksi voidaan ryhtyä jo ennen lain voimaantuloa. Lisäksi valiokunta ehdottaa muutamia teknisiä muutoksia. Mietintöön sisältyy vastalause.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Lehto, olkaa hyvä.

14.40 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen tavoitteena on edistää osatyökykyisten työllistymistä ja kehittää välityömarkkinoita. Osana tätä kokonaisuutta hallitus on päättänyt luoda Suomeen uuden liiketoimintaan perustuvan toimijan välityömarkkinoille, Työkanava Oy:n. Sen tarkoituksena on vahvistaa osatyökykyisten ja muiden vaikeassa asemassa olevien henkilöiden mahdollisuuksia siirtyä avoimille työmarkkinoille tarjoamalla tuettua työpaikkaa sekä avoimille työmarkkinoille siirtymiseen tarvittava koulutus ja muu tuki.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kannattaa osatyökykyisten työllisyyden edistämistä mutta näkee asiantuntijakuulemisten perusteella, että Työkanava Oy:n perustamiseen liittyy merkittäviä riskejä suhteessa nykyisen välityömarkkinan toimintaan. Uhkana on, että se heikentää nykyisten toimijoiden asemaa tai jopa syrjäyttää ne. Lisäksi sen toimintalogiikka jää epäselväksi. Yhtiön ei ole tarkoitus tuottaa voittoa, mutta siltä edellytetään kuitenkin liiketaloudellista kannattavuutta. Vähäriskisempi ja kustannustehokkaampi vaihtoehto olisi Kuntaliiton esittämän selvityksen perusteella työllisyysmäärärahojen käyttäminen nykyisten osatyökykyisten ja vammaisten työllistämiseen tähtäävien kolmannen sektorin toimijoiden toimintaedellytysten vahvistamiseen. Perussuomalaisten valiokuntaryhmän mielestä nykyisten työllistämistä edistävien toimijoiden toimivat palvelut sekä alueellinen asiantuntemus tulisi säilyttää. Ongelma on tällä hetkellä riittämätön resurssointi, jonka vuoksi palveluita ei voida tarjota kaikille niistä tarvitseville.

Arvoisa puhemies! Keskeinen kysymys tavoitteiden saavuttamisen kannalta on rahoituksen kestävyys ja riittävyys. Jo nollatuloksen saavuttaminen vaatii osaamista, johtamista sekä markkinoimista — ja ennen kaikkea kysyntää. Työkanava tulisi lisäksi toimimaan samoilla toimialoilla ja samalla toimikentällä kuin monet kolmannen sektorin toimijat ja palveluntuottajat sekä tekemään päällekkäistä työtä nykyisten säätiömuotoisten toimijoiden kanssa. Tämä aiheuttaa haittaa kolmannen sektorin toiminnalle ja voi jopa johtaa sen alasajoon.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että käsittelyssä oleva esitys on puutteellisesti valmisteltu eikä todennäköisesti johda sille esitettyihin tavoitteisiin. Kyse on pikemminkin hallituksen yrityksistä osoittaa, että se on tehnyt jotain hallitusohjelman mukaisen työllisyysasteen saavuttamiseksi huolimatta siitä, että se voi aiheuttaa merkittäviä ongelmia nykyisille osatyökykyisille työllistävillä tahoilla sekä heikentää osatyökykyisten palveluiden alueellista saatavuutta.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten valiokuntaryhmä esittää esityksen hylkäämistä. Tämän tulemme esittämään asian toisessa käsittelyssä, mutta esitän jo tässä, että hallituksen esityksen lakiehdotukset hylätään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Koponen, Ari, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

14.44 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! On tärkeää, että osatyökykyisten työllisyyttä edistetään, mutta hallitus ehdottaa tässä uuden valtionyhtiön perustamista. Ja näin ollen hallitus, aivan kuten edustaja Lehto sanoi, huonolla idealla ja puutteellisella valmistelulla osoittaa tehneensä jotain hallitusohjelman mukaisen työllisyysasteen saavuttamiseksi.

Osatyökykyisiä työllistävän viraston perustamiseen liittyy merkittäviä riskejä ja paljon arvioitavia tekijöitä. Suurimpana uhkana näkisin nykyisten toimijoiden aseman heikentämisen ja olemassa olevien tehokkaiden mallien korvautumisen. Voi jopa olla, että virasto tulee syrjäyttämään työllistymistä edistävät järjestöt kokonaan. Olisi järjetöntä kaataa nämä toimijat valtion tuella ja samalla menettää hyvät ja jo nykyisellään toimivat palvelut sekä alueellinen asiantuntemus.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Berg, olkaa hyvä.

14.45 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Saimme viime viikolla työ- ja tasa-arvovaliokunnassa valmiiksi mietinnön hallituksen esityksestä Työkanava Oy:ksi, jota nyt täällä käsittelemme. Tarkoituksena Työkanavassa on työllistää osatyökykyisiä ihmisiä, joille työllistyminen avoimilla markkinoilla voi olla haastavaa. Työkanavan kautta työllistyville tarjotaan uutta työkokemusta ja parannetaan näin heidän työllistymistään vapaille markkinoille. Työkanava tarjoaa nimensä mukaisesti kanavan, jonka kautta kaikkein heikoimmassa asemassa olevat kansalaiset voivat päästä mukaan avoimille työmarkkinoille. Esityksessä myös toimeenpannaan vammaisten henkilöiden asemaan kohdistuvia kansainvälisiä sopimuksia.

Arvoisa puhemies! Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pyysi valiokuntakäsittelyn aikana perustuslakivaliokunnalta lausuntoa hallituksen esityksen perustuslainmukaisuudesta, koska esityksen käsittelyn yhteydessä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tietoon saatettiin epäselvyyksiä esityksen perustuslainmukaisuudesta. Esityksen lähettäminen perustuslakivaliokuntaan viivästytti jossain määrin esityksen tuomista tähän ensimmäiseen käsittelyyn, mutta saimme valiokuntatyössä näin ratkaistua esityksestä asiantuntijakuulemisesta sekä perustuslakivaliokunnan lausunnossa esiin nostettuja ongelmia, mikä on ehdottoman tärkeää. Ongelmakohtien selättämiseksi valiokunnan mietinnössä ehdotetaan, että TE-toimisto ohjaisi Työkanavaan työllistettävät henkilöt suoraan siellä avoimissa olevien paikkojen määrän mukaan ja että myös Työkanavassa työllistettävien valintaa ohjaavista kriteereistä ja menettelyistä säädettäisiin tarkemmin. Lisäksi osatyökykyisyyden todentamista esitetään tarkennettavan siten, että se todetaan lääkärintodistuksella tai muulla lääketieteellisellä lausunnolla. Kriteerien ja menettelyjen säätämisellä lain tasolla on tarkoitus vahvistaa osatyökykyisten yhdenvertaisuutta ja oikeusturvaa.

Arvoisa puhemies! Mikään uudistus ei paranna tilannetta hetkessä, vaan asioiden vaikiintumisessa menee oma aikansa. Ruotsissa Työkanavan yhtenä esimerkkinäkin ollut Samhall on toiminut jo 40 vuotta. Se on kunnioitettavan pitkä aika. Me teemme muutoksia, joilla on vaikutuksia pidemmälle kuin vain yhden vaalikauden aikana tapahtuviksi. Työkanavalle tulee antaa tilaa ja aikaa toiminnan kokonaisvaltaiseen arvioimiseen. Samalla kuitenkin tavoitteiden toteutumista pitää seurata kuten kaikissa uusissa toiminnoissa, joita me teemme.

Työ on tärkeä osa ja luo monenlaista merkitystä ihmisten elämässä. Työturvallisuuskeskuksen mukaan suomalaiset arvostavat työtä, ja se toimii monelle ilon lähteenä. Työn tekemiseen liitetään myös kunniaa ja etuoikeutta siitä, että toimii yhteisen hyvän eteen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

Työstä saa itsearvostukseen nostetta, onnistumisen kokemuksia ja yhteenkuuluvuudentunnetta muiden kanssa. Meidän onkin tehtävä kaikkemme, että töihin haluavat pääsevät töitä myös tekemään. Jokaisella on oikeus työhön.

Arvoisa puhemies! Työkanavan avulla tarjotaan mahdollisuus työhön vaikeassa työmarkkina-asemassa oleville, keillä on silti halua työllistyä aiemmista vaikeuksista huolimatta. Samalla ehtona on, että työsuhteessa noudatetaan työehtosopimusta ja muuta työlaainsäädäntöä. Pidän tätä erityisen tärkeänä, koska näin viestimme konkreettisesti myös Työkanavan kautta työllistyneille heidän työpanoksensa olevan aivan yhtä arvokas muiden kanssa. Samalla annamme jokaisen löytää ja luottaa omiin vahvuuksiinsa työn saralla. Kaikkein heikoimmassa asemassa olevat osatyökykyiset pääsevät Työkanavan kautta näkemään työelämän arkea, ja yrityksissä, joissa Työkanavan kautta työskentelevä henkilö toimii, myös moninaisuus kasvaa. Erilaisuus työntekijäjoukossa on rikkaus, ja Työkanavan tarjoamien palveluiden kautta myös muut yritykset pystyvät näkemään sen. Tämä tukee varmasti pitkällä aikavälillä ymmärrystä osaamisen monimuotoisuudesta ja edistää osatyökykyisten palkkaamista myös suoraan, ilman Työkanavaa välissä. Toivottavasti tulevaisuudessa saisimme nähdä ilman välityömarkkinoita toimivat työmarkkinat myös osatyökykyisille. Se olisi ideaalitilanne.

Arvoisa puhemies! Työkanava on yksi väylä, jolla osatyökykyiset voivat päästä osaksi työelämää. On tärkeää pitää mielessä ne muut toimet. Pidän keskeisenä, että ratkaisuja löydetäisiin myös työntekijöiden oikeuteen tehdä osa-aikatyötä tiettyjen ehtojen täyttyessä. Pienilläkin joustoilla voi olla suuria vaikutuksia siihen, kuinka työssä mukana olevien määrää pystytään kasvattamaan ja työhyvinvointia lisäämään.

Kannatan hallituksen esitystä Työkanava Oy:n perustamisesta valiokunnan mietinnön mukaisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Taimela, olkaa hyvä.

14.50 Katja Taimela sd: Arvoisa herra puhemies! Työkanava Oy -yhtiön perustaminen on merkittävä askel osatyökykyisten työllistämisessä. Sen myötä luodaan pysyviä työsuhteita heille, joille se on aiemmin ollut ehkä vain kaukainen haave ja unelma. Erityisen iloinen olen siitä, että nyt edistetään myös vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti. Tämä on myös inhimillinen askel, sillä perustuslain henki oikeudesta työhön ja yhdenvertaisuudesta ei ole käytännössä toteutunut ennen nyt säädettäviä lakimuutoksia. Nyt on rakennettu aidosti se väylä, joka aidosti myös avaa oven vaikeassa työmarkkina-asemassa oleville työllistymiseen avoimille työmarkkinoille.

Valiokunnan työssä pystyimme ratkaisemaan esille nousseita huolia epäreiluista kilpailueduista ja markkinahäiriöistä Työkanava Oy:n työllistämiseen liittyen. On tärkeää varmistaa, että myös Työkanava Oy:n kohdalla henkilön palkkaus ja muut työehdot määräytyvät työlainsäädännön ja sovellettavan työehtosopimuksen mukaisesti. On myös mielenkiintoista nähdä, kuinka nopeasti työvoimapulan kanssa kamppailevat työnantajat ottavat Työkanavan omakseen, kun sen kautta työntekijöitä voivat rekrytoida kaikki yritykset ja muut yksityiset toimijat sekä julkisen sektorin virastot, liikelaitokset ja yhtiöt. Kuten myös tässä salissa on jo tänään käynyt ilmi, huomionarvoista on, että Ruotsissa vastaava malli on toiminut erinomaisesti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

Arvoisa herra puhemies! Ajattelen niin, että tämä esitys on varsin kannatettava ja inhimillinen vammaisen henkilön itsensä vuoksi. Kyse on nyt aidosta palkkatyöstä, ja tavoitteena ovat avoimet työmarkkinat toistaiseksi voimassa olevilla työsopimuksilla. Niin kuin edustaja Berg omassa puheessaan toi esiin, jokaisella on oikeus työhön. Ajattelen, että tämän esityksen jälkeen olemme askeleen lähempänä tätä tavoitetta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Filatov, olkaa hyvä.

14.53 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Suomessa panostetaan paljon vammaisten ja osatyökykyisten ihmisten koulutukseen. Koulutusta tuetaan ja ammatin hankkimista pidetään tärkeänä asiana, ja tämä on ilman muuta tärkeää ja oikein, näin pitää ollakin. Mutta sitten kun osatyökykyisen ihmisen pitäisi löytää itselleen työpaikka, niin palvelut ohenevat, tuet vähenevät ja mahdollisuudet kutistuvat aika pieniin — eivät toki olemattomiin, mutta pienenevät kuitenkin. Pitää kilpailla samoista työpaikoista samoin ehdoin sellaisten ihmisten kanssa, joilla on täysi työkyky. Mielestäni meidän yhteiskuntamme perusongelma on se, että ajattelemme, että ihmistä pitää aina muokata kulloinkin tarjolla oleviin työpaikkoihin, emmekä niinkään ajattele, että joskus myös sitä työtä voisi muokata sellaiseksi, että ihminen, jolla on joku vamma tai joku syy, miksi hän on osatyökykyinen, kykenisi sitä työtä tekemään.

Välityömarkkinoiden alkuperäinen tarkoitus Suomessa oli painottaa nimenomaan työtä, ja uskallan tämän sanoa, koska olen itse ollut laittamassa niitä liikkeelle. Mutta ikävä kyllä meille kävi niin, että niistä tuli enemmänkin kuntoutus- ja palvelumarkkinat, ei niinkään pysyvät työmarkkinat niin kuin tavoite oli. Sana ”välityömarkkina” pitäisi itse asiassa kirjoittaa siten, että se ”työ” siinä keskellä on isolla. Nyt on niin, että se on pienemmällä kuin ne muut kirjaimet meidän ajatuksissamme, ja näin ei saisi olla.

Toinen perusongelma meillä on se, että me ehkä varjelemme kilpailuneutraaliteettia enemmän kuin ihmisen oikeutta työhön, ja kuitenkin työ on ihmisen perusoikeus. Me pelkäämme aina sitä, niin kuin tässäkin keskustelussa on jo kuultu, että tuettu työ vääristää kilpailua, ja tämän vuoksi meillä esimerkiksi vammaisille ihmisille tarkoitetut työllistämistuetkin ovat väliaikaisia. Ne ovat hieman pitempiketoisia kuin muut, mutta kuitenkin väliaikaisia. Se oikeastaan viestii sitä, että — sanon nyt vähän kärjistetysti — aivan kuin vaikkapa katkennut jalka kasvaisi kahdessa vuodessa takaisin. Ei kasva, niin pitkälle meidän lääketieteemme ei ole vielä kehittynyt, vaikka erilaiset apuvälineet toki kehittyvätkin. Me tarvitsemme myös näitä pysyviä tukimuotoja, ja mielestäni Työkanava on erittäin hyvä avaus tähän suuntaan. Se ei saa olla pois siitä, mitä meillä on, vaan sen pitää olla lisää siihen, mitä meillä on. Tämä liittyy tietenkin niihin asioihin, jotka tässä ovat myös jo nousseet esiin, että meillä on ollut paikallisesti pääasiassa järjestövetoiset välityömarkkinat — ehkä sillä vähän pienemmällä työ-sanalla mutta kuitenkin — jotka ovat työllistäneet vaikeassa asemassa olevia ihmisiä. Ja monet näistä järjestöistä tarjoavat meille samaan aikaan myös koko yhteiskunnan hyvinvointia lisääviä toimia. Esimerkkinä voi sanoa vaikkapa SPR:n Kontti-kirpparit, jotka samaan aikaan keräävät rahaa maailmalle hyvin tarkoitukseen, tarjoavat kasvualustaa työllistymiseen ja kouluttautumiseen kaupan alalle ja palvelevat meidän kierrätystä. Samanlaisena esimerkkinä voi pitää vaikkapa sotaveteraanien kotiapua, joka toimi aikanaan niin, että ihmiset, jotka eivät olleet saaneet vaikkapa lähihoitajan koulutusta, auttoivat veteraaneja kotona, ja se toimi sitä kautta, että veteraaneilla ei olisi ollut varaa ostaa näitä palveluita avoimilta markkinoilta, eikä heillä välttämättä ollut vie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

lä sellaisia toimintakyvyn rajoitteita siihen aikaan, kun tämä systeemi alkoi, että he olisivat saaneet meidän julkisen kotiavun, mutta tämä toimi siinä välissä. Tällaisia mahdollisuuksia meillä on lukuisia, ja nyt on pidettävä huoli siitä, että tämä Työkanava ei tule niille markkinoille, joilla järjestöt toimivat. Ja uskon, että se osaa viisaasti toimia siten, että näin ei käy.

Arvoisa puhemies! Silloin kun tämä Työkanava toimii parhaalla mahdollisella tavalla, se tuo lisää osaamista työn välitykseenkin ja siihen, että se olisi myös polku työmarkkinoille, eikä kaikille pelkästään pysyvä ratkaisu, mutta pysyvä ratkaisu niille, keillä ei ole mahdollisuutta päästä sinne avoimille työmarkkinoille. Se voi lisätä osaamista, koska me tunnistamme myös sen, että järjestöissä ihmiset vaihtuvat ja siellä välttämättä ei aina ole sitä tukiosaamista, mitä vaikeassa työmarkkina-asemassa olevat ihmiset tarvitsisivat. Mutta se voi tuoda myös sellaisia mahdollisuuksia, että osan siitä työstä, joka nyt karkaa maailmalle halvempien kustannusten perässä tai vaikkapa tällaisille, voisi sanoa rumasti, dumpatuille työmarkkinoille, me voimmekin pitää täällä. Ja se voi olla myös ekologisesti viisasta, että vaikkapa nyt tavara ei kulje edestakaisin.

Arvoisa puhemies! Nykyisessä työmarkkinatilanteessa meillä aukeaa työpaikkoja runsaasti. Osa niistä ei täyty, koska työehdot ovat hankalat, osa ei täyty sen vuoksi, että meillä ei ole työttömänä spesifisti koulutettuja henkilöitä, jotka täyttäisivät noiden työpaikkojen vaatimukset, mutta näihin on erilaiset ratkaisut. Ja samaan aikaan kun työpaikkoja aukeaa runsaasti, tuottavuusodotukset kasvavat, ja se tuo sen vaikeuden, miksi vaikeassa työmarkkina-asemassa olevan ihmisen on niin vaikea työllistyä: vaikka hän kehittää itseänsä, niin tuottavuusvaatimukset ikään kuin nousevat karkuun. Sen vuoksi me tarvitsemme näitä pysyviä, hieman matalamman kynnyksen ja hieman matalamman tuottavuuden hyväksyviä työpaikkoja. Tätä meidän on osattava tehdä myös siellä Työkanavassa.

Mutta olen sitä mieltä, että ei Työkanava eivätkä järjestöt eivätkä muutkaan toiminnot riittä, elleivät myös ne ihan tavalliset markkinaehtoiset työpaikat rupea miettimään uudella tavalla sitä, miten työtä organisoidaan, miten voidaan tukea sellaisia ihmisiä, joilla ei ole sitä 120-prosenttista osaamista, joten Työkanavan ja myös näiden tämänhetkisten järjestöpuolella toimivien välityömarkkinoiden ideaa kannattaa viedä myös sinne ihan avoimille markkinaehtoisille työpaikoille.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Satonen, olkaa hyvä.

15.00 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Edellisestä puheenvuorosta on hyvä jatkaa. On mielestäni myös kiistatonta, että nämä välityömarkkinat eivät Suomessa ole toimineet riittävän hyvin. Toki se jäi — jos oikein kuuntelin edustaja Filatovin puheenvuoroa — mainitsematta, että on meillä tietysti myös näitä sosiaalisia yrityksiä, mutta ne eivät ole myöskään kenneet, vaikka osa niistä toimii hyvin, täyttämään sitä aukkoa. Ja me ei ole haluttu mennä Suomessa sellaiseen järjestelmään kuin joissain muissa maissa on, että velvoitetaan, että työntekijöistä esimerkiksi tietyn prosenttimäärän pitää olla osatyökykyisiä tai vammaisia työntekijöitä. Tällaiseen järjestelyyn ei ole haluttu mennä, ja ymmärrän sen hyvin, että se ei ole tällainen pohjoismainen ratkaisu. Joten tämä Samhallin tyyppinen työkanavajärjestelmä on mielestäni hyvä ratkaisu, ja kokoomus tukee sen käyttöönottoa.

Meillä on ollut oikeastaan kaksi sellaista asiaa, joita olemme pitäneet koko tämän keskustelun ajan yllä ja jotka ovat mielestämme tärkeitä. Ne on tähän valiokunnan mietintöön kirjattu, ja olemme siis valiokunnan mietinnön takana.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

Ensimmäinen niistä on tämä kilpailuneutraliteettikysymys. Se ei tietenkään ole asia, jota voidaan koskaan ihan täysin maksimaalisesti välttää, niin että se ei kilpailisi jonkun muun yritystoiminnan kanssa, mutta tässä on kyllä pyritty sitä välttämään. Kuten edustaja Filatov toi esille, se voi tehdä sellaisiakin töitä, jotka menisivät muuten maan rajojen ulkopuolelle tai joita ovat vaikka esimerkiksi nämä vähävaraisten vanhusten siivouspalvelut — he eivät kuitenkaan kykenisi ostamaan niitä markkinataloudellisesti, eli siinä mielessä se työ ei ole pois keneltäkään. Ja on erittäin hyvä, että tässä on tämä seurantaryhmä, vai mikä se on viralliselta nimeltään, joka nimenomaan seuraa tätä, että näitä markkinahäiriöitä ei tapahdu. Eli tätä pidän äärimmäisen tärkeänä.

Toinen tärkeä asia on se, että osa näistä henkilöistä, jotka tänne Työkanavaan nyt hakeutuvat, on varmasti sellaisia, että he ovat siellä pitkään ja tämä on heille semmoinen järkevä pitkäaikainen muoto, jotta ei olla siinä jatkuvassa väliaikaisuuden riskissä, ja että he voivat löytää täältä itselleen sopivan tavan tehdä töitä ja löytävät hyvän työpaikan ja pystyvät siellä omaa osaamistaan antamaan. Mutta on varmasti myös niitä, jotka sitten, kun he pääsevät täällä näyttämään osaamisensa, pärjäävät jatkossa myös ihan avoimilla työmarkkinoilla, ja heidät tulee sitten myöskin saada ohjattua sieltä Työkanavasta avoimille työmarkkinoille. On tärkeää, että myös tämä puoli toimii, ja uskon, että tässä Työkanava pystyy ehkä paremmin toimimaan kuin esimerkiksi järjestöt, joissa helposti jäädään sinne alkuperäisiin tehtäviin.

Kannatamme siis tätä esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

15.03 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu herra puhemies! Ensi alkuun haluan kiittää valiokunnan puheenjohtaja Pekosta ansiokkaasta mietinnön esittelystä. Niin kuin edustaja Satonen tuossa toi esille — olen samaa mieltä — mietintö on todella hyvä.

Harmi, että perussuomalaiset eivät lähteneet tähän matkaan, että olisimme saaneet tästä mietinnöstä yksimielisen. Ymmärrän, että tämän asian käsittelyn osalta tuli myös näitä ongelmakohtia ja huolia esille, mutta ne on nyt tiedostettu ja ne on myös tähän mietintöönkin tuotu esille. Perussuomalaisten suunnaltahan tuotiin esille, että kuinka varmistetaan, että yhtiön toiminta ei vääristäisi kilpailua.

Mutta tosiaan kyseessä on tämä Työkanava Oy, valtion erityistehtäväyhtiö, jossa valtion ohjauksesta vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Nyt ollaan vihdoinkin ja viimein saatu tämä Työkanava Oy, joka pitää huolta siitä, että myös vaikeimminkin työllistettävät osatyökykyiset saavat töitä. Tavoitteenahan on, että Työkanava Oy:ssä on koko ajan tuhat työllistettävää henkilöä, ja kun henkilö on löytänyt työpaikan avoimilta markkinoilta, hän lähtee Työkanavasta ja sitten tilalle otetaan uusi henkilö.

Edustaja Berg käytti ansiokkaan puheenvuoron. Hän toi siinä esille sen, että aina, kun uutta aloitetaan, niin siinä vakiintumisessa tehtäväkentällä menee oma aikansa. Olen siitä hyvin tyytyväinen, että tämä hallitus on tuonut tämän lain eduskuntaan, Työkanava saadaan tähän maahan, ja lähdetään sitten tekemään töitä niin, että vaikeimmin työllistettävät osatyökykyiset saavat tämän kanavan kautta sitten töitä.

Ja täytyy vielä muistuttaa, puhemies, että tähän on yksi toimenpide hallituksen työkalupakissa siihen, kuinka työllisyyttä edistetään ja kehitetään tässä maassa. Haluan vielä muistuttaa, että me olemme saaneet pohjoismaisen työnhakumallin, työllisyyden kuntako-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

keilun ja TE-palveluitten uudistamisen, jotta sitten vuodesta 2024 eteenpäin tässä maassa päästään entistä helpommin avoimiin työpaikkoihin kiinni. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ledamot Strand, var vänlig.

15.05 Joakim Strand r: Tack, ärade talman! Tässä on pidetty erinomaisia puheenvuoroja.

Det handlar alltså om att grunda ett nytt statligt bolag med specialuppgifter. Det ska heta Jobbkanalen Ab. Uppgiften är att främja sysselsättningen av partiellt arbetsföra personer i utsatt ställning. Bolaget ska stöda de anställdas färdigheter så att de, efter att först ha arbetat på Jobbkanalen, får ett jobb på den öppna arbetsmarknaden. Tanken är alltså att på ett nytt sätt utveckla övergångsarbetsmarknaden.

Här har hållits många goda talturer, till exempel ledamot Berg höll en mycket god taltur.

Edustaja Berg toi hyvin esille, kuinka kaikilla tulee olla mahdollisuus työhön aiemmista vaikeuksista huolimatta ja kuinka kaikkien työpanos on äärimmäisen tärkeä tässä yhteiskunnassa.

Allas arbetsinsatser är oerhört värdefulla av många olika orsaker i vårt gemensamma samhälle. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att det här endast är en kanal. Det behövs också många andra åtgärder för att nå sysselsättningsmålen.

Elikkä tämä on yksi tärkeä kanava ja väylä, mutta aivan kuten tässä tuli esille, niin muutakin tarvitaan. Mutta hieno esitys.

Tack även till ministern.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Slunga-Poutsalo, olkaa hyvä.

15.06 Riikka Slunga-Poutsalo ps: Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten valiokuntaryhmä jätti todellakin eriaivan vastalauseen tämän asian palauttamiseksi uudelleen valmisteluun, koska me emme näe, että tämä rakenne, tämä malli, ratkaisisi sitä ongelmaa, mitä varten tämä osakeyhtiö ollaan nyt rakentamassa.

Kaikki, mitä Ruotsista tulee ja Ruotsin mallin mukaan tehdään, ei ole sovellettavissa sellaisenaan meille Suomeen, varsinkaan, jos me jätetään resurssit vajaiksi. Tällä hetkellä käsittääkseni myös Ruotsissa Ruotsin malli kokee resurssipulaa, ja meillä esitys on nyt jo vajaa, eli rahoitus ei tule riittämään siihen kokonaisuuteen ja siihen tavoitteeseen, mitä tällä nyt haetaan.

Samaan aikaan meillä on kuntapuolella olemassa sellainen verkosto, koko maan kattava verkosto, joka tuntee nämä osatyökykyiset, alueen osatyökykyiset, ja joka tuntee myöskin ne alueen yritykset ja ne mahdollisuudet, missä voisi työllistyä. Tämän verkoston alasajaminen tällaisella muodolla on huolestuttava asia, koska sen uudelleenrakentaminen ja mahdollisen Työkanavan kopin ottaminen alueellisesti näistä työpaikoista ja osatyökykyisistä todellakin vie aikaa ja meillä ei ehkä ole varaa siihen gäppiin, mikä tässä tulee.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

Työllistymisen haastetta me ei ehkä olla kokonaisuudessaan ymmärretty. Esimerkiksi autismin kirjon — joka luokitellaan vammaisuudeksi — yliopistosta valmistuvista opiskelijoista, yliopistotutkinnon suorittaneista, yli 70 prosenttia on työttömänä vielä puoli vuotta valmistumisen jälkeen, eli heillä tämä työllistymisaste on vielä matalampi kuin muilla vammaisryhmillä. Mitenkä esimerkiksi tämä porukka nyt osuu tähän Työkanavaan, ja miten se kulkeutuu sieltä, kun verrataan autismin kirjon ihmisiä kehitysvammaisiin tai muuten hankalasti työllistettäviin ihmisiin? Minä näen, että tämä Työkanava olisi pitänyt oikeasti integroida sosiaalipalveluiden ja välityömarkkinoiden yhteyteen ja rakentaa kokonaan toisen näköinen alueellinen paketti, jolla me oltaisiin pystytty tämä vakava ongelma ratkaisemaan.

Suuri haaste tulee olemaan myöskin tässä paheksutussa voitontavoittelukeskustelussa, eli miten tämä yhtiö pystyy ylläpitämään oman toimintansa, koska se joutuu kuitenkin työllistämään nämä ihmiset ihan TESin mukaisilla palkoilla ja muilla markkinoille ja työmarkkinoille, jossa työpaikkoja ei taida tällä hetkellä kauhean paljon olla edes normaalityökykyisillekään.

Eli tämä olisi pitänyt kyllä rakentaa uudelleen, mutta asia sinänsä on erittäin tärkeä. Kukaan varmaan ei vastusta osatyökykyisten työllistymisen edistämistä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Sjöblom, olkaa hyvä.

15.09 Ruut Sjöblom kok: Arvoisa puhemies! Hyvinvointiyhteiskuntamme vaatii tuekseen vakaan rahoituspohjan, joka syntyy työnteosta ja työn tuottamista verotuloista. Vaikka korkea työllisyys on maallemme välttämättömyys, on työllisyysasteemme kroonisesti liian matala. Vaikuttavia toimia muutosten aikaan saamiseksi tarvitaan siis nopeasti.

Heikossa työmarkkina-asemassa olevien osatyökykyisten työllistyminen on ollut vaikeaa, ja usein suurin kärsijä tässä on jatkuvaa työttömyyttä kokeva ihminen itse. Jokainen ansaitsee mahdollisuuden parantaa hyvinvointiaan ja kokea iloa työnteon kautta ja myös kokea osallisuutta yhteiskunnassa.

Tämän esityksen tarkoituksena on osatyökykyisten työllistymisen edistäminen perustamalla sitä varten valtionyhtiö. Erityisesti työllistettäväksi on tarkoitus osoittaa sellaisia osatyökykyisiä, joiden mahdollisuudet sopivan työn saamiseen ovat olennaisesti vähentyneet. Edellytyksenä on myös, että henkilö on itse halukas työllistymään.

Esityksen tavoitteet ovat hyviä ja kannatettavia, mutta on seikkoja, joita on seurattava tarkkaan, kun Työkanava Oy aloittaa toimintansa. Julkisesti omistettujen yhtiöiden toiminnassa voi olla tehokkuuteen ja kilpailuneutraliteettiin liittyviä haasteita, joiden vuoksi niiden tarpeellisuutta on aina syytä arvioida kriittisesti. Tämän esityksen valiokuntakäsittelyn aikana useat tahot nostivat esille Työkanava Oy:n mahdollisesti aiheuttamat kilpailuhaitat. On siis tärkeää, että yhtiön toimintaa tullaan seuraamaan tarkasti. Muutenkin on tärkeää seurata tavoitteiden toteutumista käytännössä.

Työllisyyspolitiikan resurssit on käytettävä mahdollisimman hyvin osatyökykyisten aseman parantamiseen ja yleisen työllisyyden edistämiseen. Uusien työpaikkojen luominen ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistäminen ovat erittäin tärkeitä tavoitteita. On varmistettava, että niiden edistämiseen käytettävät keinot ovat tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia ja ennen kaikkea palvelevat parhaalla mahdollisella tavalla työpaikan tarvitsevia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

15.12 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Luen täältä perussuomalaisten vastalauseesta pienen katkelman: ”Osakeyhtiömuotoisen Työkanava Oy:n tarkoituksena ei ole tuottaa voittoa, mutta siitä huolimatta yhtiöltä edellytetään liiketaloudellista kannattavuutta eli plussalle pääsyä. Tämä on vaikea toteuttaa, kun kyse on kaikkein vaikeimmin työllistettävistä joukosta, joille pitää maksaa TESin mukaista palkkaa, vaikka tuottavuus olisi alhainen. Yhtiö ei voi myöskään hinnoitella palveluitaan kattamaan omia keskimääräistä korkeampia kulujaan.”

Arvoisa puhemies! Tämä on tärkeä asia, että nämä saataisiin työllistettyä, mutta tulee myös mieleen, mitä tämän Työkanava Oy:n hallinto tulee maksamaan ja mistä sinne löytyy toimitusjohtaja, kuka sen palkan maksaa. Minä luulen, että tämä tulee niin kuin hallintorakenteiltaan olemaan semmoinen, että tällä ei ole edellytyksiä toimia.

Lainaan toisen kohdan: ”On selvää, että yhtälö, jossa Työkanava Oy:n tavoite on työllistää kaikkein vaikeimmassa asemassa olevia työttömiä, se ei saa vääristää markkinoita, ei saa tuottaa voittoa eikä sitä saa subventoida, on käytännössä mahdoton. Vaikka Työkanavan toiminta ei saisi häiritä markkinoita, niin siltä ei tulla välttymään. Yritysmuotoinen toimija on kaukana optimaalisesta ratkaisusta nykyisten ongelmien ja puutteiden korjaamiseksi.” Minä itse näkisin näin, että tämä olisi ollut parempi toteuttaa valtion tukena yksityisille yrityksille tällaisen palkkaustuen muodossa.

Arvoisa puhemies! Kyselytunnilla joku kysyi Lindéniltä yksinäisyydestä ja tämän kriisin luomasta turvattomuudentunteesta. Myös edustaja Berg täällä puheessaan kertoi, [Tuomas Kettunen: Hyvä puheenvuoro oli edustaja Bergillä!] että osallisuus yhteiskuntaan ja työ luovat turvaa ja hyvinvointia — joillakin tällaisilla sanoilla. Minä olen kanssanne ihan samaa mieltä, mutta silti koen vähän ristiriitaisena, että te itse ette näe isoa kuvaa siinä, että samalla te olette omalla toiminnallanne vieneet rokottamattomilta hoitajilta työpaikat. He ovat ihan samassa pisteessä. Heillekin tässä kriisissä työ loisi turvaa. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Lundén, olkaa hyvä.

15.15 Mikko Lundén ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Ajatus lakiesityksen taustalla on periaatteessa ihan hyvä. Keskeinen ongelma on kuitenkin se, että samaan muottiin yritetään sovittaa kahta täysin erilaista työllistymisessä tukea tarvitsevaa ihmisryhmää. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat henkilöt, joilla on taustalla kokemusta työelämästä, mutta sairaus tai vamma on katkaissut työuran. Tällaisten henkilöiden osalta suurin haaste on monesti löytää ensimmäinen työpaikka työkyvyn palaututtua osittain. Tässäkin tilanteessa, osatyökykyisenä ja työelämästä kertaalleen putoamisen jälkeen, työllistyminen omin voimin on vaikeaa.

Arvoisa herra puhemies! Nämä henkilöt eivät kuitenkaan tarvitse niinkään ohjausta ja tukea vaan ainoastaan mahdollisuuden palata työmarkkinoille näyttämään osaamisensa. Kuvatussa tilanteessa Työkanava tai vastaava toimija varmasti voisi toimia. Tässä esityksessä kuitenkin saman toimijan, valtionyhtiön, pitäisi työllistää myös kehitysvamman omaavia henkilöitä. Heidän työllistämisenä on haasteena täysin toisenlainen, koska monilla ei ole lainkaan työkokemusta taustalla ja tiedot työelämästä voivat olla pahasti puutteelliset. Sen lisäksi kehitysvammasta johtuvat mahdolliset rajoitteet lisäävät työllistämistä aiheuttavia haasteita sekä henkilöiden itsensä että työntajien näkökulmasta. Täl-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

laisessa tilanteessa ohjausta ja tukea tarvitaan, ja tilanne on täysin eri kuin ensimmäisen ryhmän kohdalla.

Arvoisa herra puhemies! Kotikaupungissani Salossa on ollut jo pitkään toiminnassa Ihme ja Kumma -niminen, aivan loistava työpaja. Ihme ja Kumma -työpajan tavoitteena on tarjota mahdollisimman monelle nuorelle ja nuorelle aikuiselle paikka työpajalta. Onnistumiset työpajalla avaavat polun työkokeiluun kautta ensimmäiseen työsopimukseen ja parantavat nuorten mahdollisuuksia jatko-opiskeluun tai työllistymiseen avoimilla työmarkkinoilla. Yhdenvertaisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet työllistymiseen ovat lähtökohtana koko työpajatoiminnalla. Lähtökohdat ovat monen nuoren kohdalla erilaiset, mutta ajalla, kärsivällisyydellä, kokeilulla ja ennakkoluulottomuudella he pyrkivät löytämään oman polun työelämään.

Arvoisa herra puhemies! Kävin työpajassa haastattelemassa näitä nuoria, koska tämä hallituksen esitys koskee juuri sitä, mitä tämä huippuhieno juttu nimeltä Ihme ja Kumma tekee. Tahdon nyt sanoa — aika suoraankin — mikä on tilanne niin sanotulla kentällä tällä hetkellä, ja se ei valitettavasti ole kehuttava. He ovat jo seitsemän vuoden ajan tehneet työtä osatyökykyisten kanssa: työpajaa, työkokeilua, työharjoittelua, koulutusta ja työllistämistä sekä ohjaamista avoimille työmarkkinoille. Jokainen pajalainen on yksilö, ja jokainen heistä vaatii ihan oman polkunsä. Tavoite heillä onkin, että yhdellä ohjaavalla henkilöllä on enintään kaksi nuorta ohjattavanaan, ehkä vain yksi. Enempää ei ainakaan nuoren polun alkuvaiheessa pysty tehokkaasti huomioimaan ja ohjaamaan, ja polku on pitkä, lähtien ihan perusasioista, kuten työajoista, vastuun ottamisesta ynnä muusta. Heillä on tavoitteena kouluttaa nuori niin, että hän itsenäisesti pärjää omilla työmarkkinoilla. Tässä prosessissa vaaditaan sitoutumista sekä ohjaajan että ohjattavan taholta, eikä homma toimi silloin, jos mennään kustannustehokkuus edellä. Herää väistämättä kysymys, tuleeko valtionyhtiö työllistämään saman määrän ohjaavaa henkilökuntaa kuin ohjattavia, vai väheneekö yksittäisen nuoren kipeästi tarvitseman ohjauksen ja tuen määrä merkittävästi, jos hän joutuu siirtymään Työkanava-malliin.

Arvoisa herra puhemies! Toinen tietenkin kiinnostava kysymys on, miten uusi valtionyhtiö asemoituu näihin muihin alan toimijoihin nähden. Monesti ajatellaan, että nämä kolmannen sektorin toimijat tekevät sosiaalipuolen työtä, kuten työ- ja päivätoiminnot, mutta tosinhan se on: vaikka he ovat yhdistys, he valitettavasti joutuvat jatkuvasti kamppailemaan olemassaolon puolesta. He toimivat niin sanotusti harmaalla alueella, ovat väliinputoajia, eikä heille heru paljoakaan tukea valtiolta tai kunnilta. He oikeasti taistelevat tukien ja avustusten kanssa, vääntävät jatkuvasti byrokratian kimpussa, tuskailivat ristiriitaisen lainsäädännön kimpussa ja maksavat itse tekemästään työstä joka päivä — tämä on sitä arkea, mitä he kokevat joka ikinen päivä. Nyt kun rinnalle avataan yritys, jolle kaikki on helppoa, riskitöntä ja ilmaista, miten se vaikuttaa esimerkiksi mainitsemani Ihme ja Kumman toimintaan? Jo nyt he ovat kuulleet avustushakujen yhteydessä kommentteja: ”no, ettehan te avustusta nyt enää tarvitse, koska tulee se uusi systeemi ja kehitysvamman omaavien henkilöiden ongelmat poistuvat sillä”. Eli koko asetelma on käsittämätön. Kolmannen sektorin toimijat ollaan unohtamassa, kun kuvitellaan, että Työkanava ratkaisee kaiken.

Arvoisa herra puhemies! Olemassa on lakiin perustuva hyvä järjestelmä, josta kehitysvamman omaava henkilö kuitenkin on suljettu pois. Rakennetaanko nyt rinnalle uutta järjestelmää suurehkolla rahalla? Kun olemassa olevakaan järjestelmä ei toimi ja on asenteellinen sekä rikkonainen, niin miten ihmeessä se kykenee muka uutta järjestelmää tuke-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

maan? Ja lisäisin vielä, että Työkanavan sanotaan olevan se viimeinen vaihtoehto osatyökykyiselle ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevalle. Kun nuori valmistuu ammatillisesta kuntouttavasta koulutuksesta, pitääkö hänen siis jäädä eläkkeelle sekä vammaispalveluiden piiriin, jotta hänellä joskus olisi mahdollisuus työllistyä Työkanavan kautta? Jos olen tämän oikein ymmärtänyt, niin en oikein ymmärrä, mitä järkeä tässä on. Jos Työkanavan on tarkoitus parantaa työllistämistä, niin sen tulisi pystyä toteuttamaan esimerkiksi nuorisotakuun lupauksia eli tarjota työpaja-, työharjoittelu-, opiskelu- tai työpaikkoja valmistuville nuorille. Laitostuminen on nopeaa, ja motivaatio, tiedot sekä taidot katoavat äkkiä ja työllistäminen on entistä vaikeampaa. Eivät ne synnynäiset rajoitteet koulun päätyttyä katoa, ja etenkin ilman ohjausta ja tukea lähes varmaa on, että eläke on edessä jossain vaiheessa.

Arvoisa herra puhemies! Tiedän, että on tapauksia, joissa kaupungin sosiaalipuoli ohjaa nuoria eläkkeelle jo ennen kuin koulu on päättynyt — eli heti koulusta eläkkeelle ilman, että edes yritettäisiin sijoittautua yhteiskuntaan. Onneksi näihin tilanteisiin on päästy niin sanotusti väliin, että näin ei ole käynyt. Kolmannen sektorin toiminnan kautta on heille pyritty antamaan vaihtoehto. Eläkkeelle ehtii tarvittaessa myöhemminkin. Jos ja kun kuntien asenne ja toimintamalli on tämä, niin kysymys kuuluu: mitä hyötyä tästä uudesta yhtiöstä oikeasti on?

Arvoisa herra puhemies! Perussuomalainen vaihtoehto olisi käyttää rahat olemassa olevan mallin virheiden korjaamiseen, jotta järjestelmä toimisi perustuslain mukaisesti ja kohtelisi kaikkia yhdenvertaisesti. Nyt kuitenkin virheiden korjaamisen sijasta rikotaan sekini, mikä on ehjää, viemällä kolmannen sektorin toimijoilta avustukset ja toimintamahdollisuudet. Näille toimijoille on ollut ja on tulevaisuudessakin tarvetta, koska ne pystyvät tarjoamaan yksilöllistä tukea niille, jotka apua tarvitsevat. Erilaisuus on rikkaus, ei rikos. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kivisaari, olkaa hyvä.

15.21 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Joo, todella kiitos työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle mietinnöstä. Se on mielestäni varsin viisaasti laadittu. Valiokunnan huomiot ovat kyllä täysin oikeita.

Itse pidän uuden valtionyhtiön, siis Työkanava Oy:n, perustamista kyllä merkittävänä päänavauksena osatyökykyisten työllistämässä etenkin vaikeimmassa asemassa olevien osalta. Tosiasia on kaikilla meillä tiedossa, että liian moni osatyökykyinen on nyt sivussa työelämästä. Ihmisiä myös pompotellaan kuntouttavasta päivätoiminnasta toiseen, mikä ei ole inhimillistä eikä myöskään toiminnallisesti kestävä. Meidän pitää tehdä kaikki mahdollinen, että me saamme osatyökykyiset paremmin mukaan työelämään. On erittäin oleellista, että valtionyhtiö pystyy tuomaan yhteen osatyökykyiset ja yritykset myös nykyistä paremmin. Moni yritys haluaa työllistää, siis haluaa työllistää, osatyökykyisiä, mutta toimivat välineet tähän ovat tähän asti puuttuneet.

Työkanava Oy:n perustaminen myös kyllä osoittaa, että hallitus on tehnyt ja tekee työllisyyttä parantavia päätöksiä — kiitos siitä. Näkisin, että myös jatkossa hallituksen tulee huomioida osatyökykyisten työllistäminen, kun työllisyystoimista tehdään päätöksiä.

Puhemies! Toivoisin myös, että työmarkkinaosapuolet sekä yksittäiset työnantajat tulisivat mukaan osatyökykyisten, kuntoutujien, pitkäaikaistyöttömien, vammaisten ja muiden vaikeammin työllistyvien, koulutuksen ja työmarkkinoiden kehittämiseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

Eli viedään tämä esitys nyt päätyyn saakka ja osoitetaan tekoja, jotka tuovat lisää toivoa ja mahdollisuuksia kaikille niille, jotka syystä tai toisesta eivät ole voineet juurtua täysipainoisesti yhteiskunnan työelämään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

15.24 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Meillä on Suomessa valitettavasti ihmisiä, jotka eivät halua tehdä työtä, vaikka he pystyisivät tekemään työtä. Mutta meillä on myös liian monia, joilla ei ole mahdollisuutta tehdä työtä, vaikka heillä on sataprosenttinen halu tehdä työtä. Ja itse pidän hyvänä, että tätä ei-niin-täydellisesti toiminutta väli työmarkkinaa vahvistetaan ja tuodaan sinne uusia keinoja. Itse katson kyllä ihan avarakatseisesti myös tätä Työkanava Oy:n käyttöönottoa osatyökykyisten töihin saamiseksi.

Niin kuin tässä keskustelussa on esille tullut ja tuli jo silloin lähete keskustelussakin, niin Ruotsissa tämänkaltaisen malli on toiminut hyvin, joten miksi me emme myös tätä mallia ottaisi tässä tilanteessa käyttöön? En itse koe sitä niin, että se olisi joltain pois, vaan toivon, että tämä täydentää meidän palvelutarjontaa ja lisää yhä useammalle osatyökykyiselle mahdollisuuden päästä töihin tekemään sitä, mitä haluaa.

Hyvin usein, arvoisa puhemies, kuuntelen edustaja Filatovia arvostaen hänen osaamistaan aika monessakin aiheessa — ja myös tässä. Tänään oli jälleen erinomaisen hyvä puheenvuoro siitä, millä tavalla meillä näitä osatyökykyisiä on, ja erityisesti mieleeni jäi edustaja Filatovin ajatus siitä, miksi työntekijän pitäisi aina olla se, joka muuttuu tai jonka pitäisi pystyä muuttumaan, ja jos ei hän pystykään muuttumaan, niin miksi ei se työ voisi silloin muuttua. Siinä oli minun mielestäni oleellinen viesti tästä keskustelusta — mielestäni myös suomalaisille kunnille, kaikille toimijoille, myös yrityksille.

Ja jollain tavalla minua aina sykehdytti, kun aikanaan menin McDonald'siin, joka aloitti tällaisen kampanjan, jossa he palkkasivat myös osatyökykyisiä töihin. Se oli minun mielestäni aika hieno juttu, ja ei näillä kavereilla ainakaan työnteon innosta se homma jäänyt kiinni. He olivat iloisia, tyytyväisiä, tekivät paljon ja monta kertaa jättivät myös asiakkaille hyvän mielen sen visiitin jälkeen, joka tuonne hampurilaisravintolaan tehtiin. Toki siellä oli monia muitakin mukavia työntekijöitä, joista osa nyt on täällä eduskunnassa. [Naurua — Tuomas Kettunen: Hyvä puheenvuoro!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Filatov, olkaa hyvä.

15.27 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Mikrofoni päälle.

Arvoisa puhemies! En yleensä pyydä toista puheenvuoroa samaan aiheeseen, mutta nyt tässä on tullut sellaista kritiikkiä, johon haluaisin jotenkin kommentoida.

Tässä on sanottu, että tällainen vääristää markkinoita. No kannattaa miettiä sitä, että jos ajatellaan, että ihmisellä on sen verran alentunut työkyky, että hän ei ole riittävän tuottava meidän avoimille työmarkkinoillemme, niin miten hän sitten, kun hän saa pienen tuen peräänsä ja työllistyy, yhtäkkiä vääristää markkinoita — kun hän sitä ennen on ollut henkilö, jota on mahdoton työllistää, koska tuottavuus on niin alhainen. Ja kannattaa muistaa, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

tässä rinnalla meillä on kuitenkin ihan yksityisille yrityksille tarjottavia työllistämistukia, joiden tarkoitus on auttaa siinä alentuneessa tuottavuudessa alkuvaiheessa — jos sitä voidaan parantaa sillä, että se työ opitaan tekemään kunnolla. Meillä onneksi on myös yhä enemmän ja enemmän niitä yrityksiä, jotka katsovat myös tänne osatyökykyisten puoleen, koska työvoimaa on vaikea saada. Ja voisi sanoa, että ne ihmiset, joiden on vaikea työllistyä, ovat siinä mielessä kaikkein luotettavinta työvoimaa, että he usein pysyvät niissä työpaikoissa. He eivät heti lähde ikään kuin sen kiehtovamman ja paremman ja houkuttelevamman työn perään.

Sitten tässä on paljon viitattu Ruotsiin. Ruotsissa on ollut tällainen järjestelmä, ja Ruotsissa on muutenkin panostettu paljon enemmän ihmisten työllistämiseen. Siellä tukimuodot ja muut ovat olleet runsaampia ja pitkäkestoisempia, ja usein myös yritykset ovat olleet tyytyväisiä siihen, että ne ovat pitkäkestoisempia. Siellä on ollut jopa yrityshautomaita, joiden tarkoitus on ollut kehittää nimenomaan osatyökykyisille tarkoitettuja työpaikkoja. Siinä mielessä olen iloinen, että me tätä ikään kuin yrityspohjaista mallia yritämme nyt viedä eteenpäin.

No sitten sanotaan, että miksi ne yksityiset yritykset eivät voi hoitaa tätä asiaa. Meillä on ollut sosiaalisen yrittämisen malli, jonka ajatus on nimenomaan ollut se, että jos ihan avoimilla, normaalisti kilpailulla toimivilla markkinoilla toimiva yritys työllistää niitä ihmisiä, joilla on vaikeuksia työllistyä pitkäkestoisesti, niin se voi saada siihen tuen. Näistä yrityksistä suurin osa on syntynyt järjestökentältä. Ei ole ollut sellaista markkinaa, jossa normaalityt kilpailleet ja voittoon pyrkivät yritykset olisivat lähteneet tälle puolelle, ikävä kyllä, mutta se mahdollisuus on edelleen, eli niitä tukia on olemassa. Ja sitä haluan korostaa, että ehkä näitä järjestöjen välityömarkkinoita tarvitaan jatkossakin. Tämä ei todellakaan voi olla niitä korvaava muoto, koska niillä on oma funktionsa ja pitää olla myös jatkossa. — Arvoisa puhemies! Siirryn tuohon. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Kello kulkee niin nopeasti. — Mutta niillä on jatkossakin oma paikkansa, ja me tarvitsemme niitä.

Jos mietimme tätä isoa työvoimapalveluiden ja työllisyyspolitiikan muutosta, niin meidän olemme siirtämässä työllisyyspalveluja kuntiin. Se tarkoittaa sitä, että kun kunnista ohjataan ihmiset niin tänne Työkanavaan kuin sitten niihin järjestökumppanuuksiinkin, niin on oleellista, että oikeat ihmiset ohjataan oikean palvelun ja oikean työn piiriin. Se on itse asiassa avain siihen, millä ne tulokset rakennetaan. Nyt kun meillä jo kuntakokeilussa on ollut vaikeasti työllistyvien kohdalla vastuu siellä kunnissa ja siellä ovat olleet ne välityömarkkinat — aiemmin se oli valtiolla, ja ne siirrettiin sinne kuntiin sen takia, että siellä ovat ne välityömarkkinat — ja kun me nyt teemme ikään kuin valtiollisen yhtiön, joka osittain palvelee tätä joukkoa, niin voi sanoa, että mennäänkö tässä nurinkurisesti. Mutta mielestäni ei mennä, koska uskon, että jatkossa, kun tämä järjestelmä kehittyy, sen pitää olla siellä alueilla sen vuoksi, että ihmiset asuvat siellä. Ei se voi olla mikään Helsingissä toimiva yritys, jonka toimipisteet ovat vain täällä, koska ihmiset ovat eri puolilla Suomea. Ja sen pitää rakentaa kumppanuuksia niin näiden välityömarkkinatoimijoiden kanssa, kuntien kanssa kuin yrittäjienkin kanssa, mutta valtio vain osoittaa tässä vastuuta ja sitä, että se haluaa olla luomassa ja edistämässä tällaisia pysyviä työmarkkinoita, koska ne ovat tärkeitä.

Mutta ehkä jos tässä kiteyttää sen, mikä tässä on parasta, niin minusta se on toistaiseksi voimassa oleva työsuhde ja TESin mukainen palkka. Tähän asti esimerkiksi kehitysvammaisten kohdalla me olemme törmänneet niihin lukuisiin uutisiin, joissa ihminen tekee

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

työtä, joka on aika lailla lähellä normaalia markkinatyötä, mutta saa siitä hyvin pienen korvauksen, ja tästä vääristymästä me emme juurikaan puhu. Ja minä uskallan väittää, että tämä on ikään kuin vastaus niihin markkinavääristymiin, jotka koskevat ihmisiä, ei ehkä niinkään niihin ongelmiin, jotka koskevat yritysten välistä kilpailutilannetta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

15.32 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa puhemies! Aika ajoin kuulee rakentavia ja hyviä puheenvuoroja edustaja Heinosen, ja juuri hetki sitten kuulin sellaisen. Olen samaa mieltä edustaja Heinosen kanssa, että tämä Työkanava Oy ei ole keneltäkään pois, ei varsinkaan osatyökykyisiltä. Päinvastoin, tämä täydentää tässä maassa meidän palveluntarjontamme sen suhteen, että osatyökykyisiä, työtä hakevia suomalaisia saadaan työllistettyä ja työmarkkinoille.

Ajatuksenahan tässä Työkanava Oy:ssä on se, että tavoite on, että 1 000 osatyökykyistä vuoden aikana työllistyisi tämän yhtiön kautta. Tähän täytyy tuoda se huomio esille, että arvio on, että työhön haluavia ja siihen kykeneviä osatyökykyisiä olisi tällä hetkellä 50 000–60 000 Suomessa — niin kuin sanottu, tämä ei ole keneltäkään pois. Tämä on yksi täydentävä palvelu siihen, että osatyökykyiset pääsevät työnsyrjään kiinni.

Ja tästä myös haluan muistuttaa vielä, että Työkanavan on toimittava niin, ettei se vääristä kilpailua avoimilla markkinoilla toimivien yhteisöjen, kuten yritysten tai järjestöjen, vastaavan palvelun tarjontaan nähden. Tämä on otettu huomioon niin tässä keskustelussa ja mietinnössä kuin lähete keskustelussa ja aikaisemminkin. Ja uskon näin, että tämä tulee sitten myös toteutumaan.

Mikä on parasta, puhemies, tähän loppuun: siitä olen tyytyväinen, että tämä Työkanava Oy toimii koko maassa ja palvelee parhaalla mahdollisella tavalla osatyökykyisiä. Tämä monipaikkaisuus ja korona-aikanakin kasvaneet etätyömahdollisuudet on otettu huomioon tässä Työkanava Oy:ssä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vielä valiokunnan puheenjohtaja Pekonen, olkaa hyvä.

15.34 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa puhemies! Haluan tähän loppuun vielä kiittää edustajia erittäin hyvästä keskustelusta, jota tässä salissa on käyty hyvin laajalti.

Edustaja Filatov käytti tässä istunnossa erittäin hyvän puheenvuoron, ja uskon, että hän tuntee välityömarkkinat paremmin kuin omat taskunsa, enkä lähde toistamaan hänen hyviä huomioitaan, joilla hän tässä vastasi äsken pieneen kritiikkiin, jota salin toiselta laidalta esitettiin. Haluan muistuttaa, että tämän Työkanava Oy:n perustaminen on osa tätä hallituksen työllisyystavoitetta, joka on erittäin korkea. Me ollaan haluttu nimenomaan ottaa mukaan tähän työllisyystavoitteeseen myös osatyökykyiset, ja tällä Työkanava Oy:llä nyt tähän haasteeseen myöskin vastataan.

Minä olen tosi iloinen siitä, että hallituksella oli rohkeutta miettiä myöskin uusia tapoja välityömarkkinoille. Täällä salissa vähän peräänkuulutettiin sitä ajatusta, että olisi kehitetty vanhaa, ja hieman kritisoi sitä, että ollaan menossa kohti uutta, mutta joskus on hyvä uudistua ja katsoa myöskin rohkeasti näitä asioita, ja varmasti jää jotain sellaista korjattavaa, jota meidän täytyy sitten myöhemmin pohtia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2022 vp

Perussuomalaisten kritiikkiin, puhemies, haluan vielä todeta, että kun he viittasivat siihen, että tämä esitys ei olisi perustuslain mukainen, niin siitä syystä nimenomaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta lähetti tämän esityksen perustuslakivaliokuntaan lausunnolle, jotta me voimme varmistua tämän esityksen perustuslaillisuudesta. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 198/2021 vp sisältyvien 1.—3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.